

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy

LBY.411.008.05.2022

Renata Musiał
Dyrektor
Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
ul. Pomianowskiego 1
86-010 Koronowo

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/22/008 Prawidłowość i skuteczność działań gmin województwa kujawsko-pomorskiego wobec dłużników alimentacyjnych.

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ¹ , ul. Pomianowskiego 1, 86-010 Koronowo
Kierownik jednostki kontrolowanej	Renata Musiał, Dyrektor Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ² , od 1 sierpnia 2021 r. W okresie kontrolowanym funkcję kierownika poprzednio pełnił: Dariusz Karwań, Dyrektor Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej od 3 stycznia 2005 r. do 31 lipca 2021 r. ³
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawdliwość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych. 2. Prawdliwość sporządzania sprawozdań.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2020 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych ⁴ , z uwzględnieniem dowodów dotyczących zdarzeń wcześniejszych o ile miały wpływ na działalność jednostki w kontrolowanym zakresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁵
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontrolerzy	Hanna Jesa, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/158/2022 z 5 października 2022 r. (akta kontroli str. 1-4, 7-11)

¹ Dalej: „MGOPS” lub „OPS”.

² Dalej: „Dyrektor”.

³ Dalej: „Poprzedni Dyrektor”.

⁴ Czynności kontrolne zakończono 16 grudnia 2022 r.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁶ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NIK pozytywnie ocenia działalność Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie prawidłowości i terminowości sporządzania sprawozdań budżetowych RB-27ZZ w zakresie funduszu alimentacyjnego oraz sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁷.

MGOPS realizował zadania w zakresie dochodzenia należności alimentacyjnych oraz podejmował działania wobec dłużników alimentacyjnych. Prawidłowo wszczynano postępowania administracyjne wobec dłużników uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych oraz przeprowadzano wywiady alimentacyjne i odbierano oświadczenia majątkowe od dłużników. W przypadkach tzw. niealimentacji właściwie składano zawiadomienia do organów ścigania.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły:

- nieprzekazywania informacji o zobowiązaniach dłużników, do jednego z biur informacji gospodarczej,
- niezamieszczania w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji dotyczących dłużników,
- podawania nierzetelnych danych przez jednostkę w sprawozdaniach FA w zakresie liczby dłużników alimentacyjnych gminy, poprzez błędnie wprowadzone dane do dedykowanego systemu,
- podejmowania czynności wobec dłużników alimentacyjnych w terminach od 31 do 293 dni;
zaniechania wysyłania wniosków do organu prowadzącego postępowanie egzekucyjne o udzielenie informacji o stanie egzekucji i przyczynach jej bezskuteczności.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych.

Opis stanu faktycznego

1.1 Osoby pełniące funkcję Dyrektorów w MGOPS w Koronowie w latach 2020-2022 (I półrocze) posiadały upoważnienia do prowadzenia postępowań w sprawach z zakresu świadczeń z funduszu alimentacyjnego, wydawania decyzji i załatwiania indywidualnych spraw z zakresu opieki społecznej oraz przekazywania informacji gospodarczych o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego do biur informacji gospodarczej, o którym mowa w art. 8b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

(akta kontroli str. 5-6)

W latach 2020-2022 (I połowa) MGOPS, tytułem świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłacił 1 801,4 tys. zł, z tego 754,6 tys. zł w 2020 r., 721,4 tys. zł w 2021 r. oraz 325,4 tys. zł w I półroczu 2022 r. W ww. okresie dłużnicy alimentacyjni zwrócili łącznie 962,7 tys. zł, z czego kwotę 520,6 tys. zł zaliczono na należność główną, a kwotę 442,1 tys. zł na odsetki. Kwota 169,4 tys. zł została

⁶ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 1205. Dalej: „ustawa o alimentach”.

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

wygaszona⁹. Tym samym stan należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego od początku jego istnienia (bez uwzględnienia świadczeń nienależnie pobranych) wyniósł na koniec I półrocza 2022 r. 8 556,3 tys. zł, Skuteczność dochodzenia w latach 2020-2022 (I półrocze) zwrotu należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego¹⁰ wyniosła odpowiednio: 3%, 2,7% i 1 % i odpowiadała wpłatom z egzekucji komorniczej.

(akta kontroli str. 17-21)

W celu zwiększenia skuteczności dochodzenia zwrotu należności od dłużników alimentacyjnych MGOPS, w chwili zmian przepisów ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, kierował pracowników odpowiedzialnych za świadczenia z funduszu alimentacyjnego na szkolenia¹¹.

(akta kontroli str. 42)

Dyrektor MGOPS wyjaśniła, że na poprawę skuteczności podejmowanych działań wobec dłużników alimentacyjnych mogłaby wpłynąć możliwość pozyskiwania informacji dotyczących dłużników alimentacyjnych z baz danych takich instytucji jak: Urząd Skarbowy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych czy Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców.

(akta kontroli str. 42-43)

W okresie objętym kontrolą z wnioskiem o rozłożenie należności na raty zwrócił się jeden dłużnik, który jak podała Dyrektor, systematycznie spłacał swoje zobowiązanie. Należności regulowane były w wyniku egzekucji komorniczej, natomiast kwoty wpłacane przez komorników nie pokrywały miesięcznych wypłat ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego na osobę uprawnioną.

(akta kontroli str. 43)

W latach 2020-2022 (I półrocze) organy zewnętrzne nie przeprowadzały kontroli w zakresie podejmowanych działań wobec dłużników alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 43)

1.2 W latach 2020-2022 (I półrocze) w MGOPS osoby uprawnione do alimentów lub ich przedstawiciele nie składały wniosków o podjęcie działań wobec dłużnika na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy o alimentach. Informacja dotycząca takich uprawnień nie została zamieszczona na stronie internetowej MGOPS w Koronowie.

Dyrektor wyjaśniła, że pracownicy ustnie informowali osoby składające wnioski o przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego o możliwości złożenia przez nie wniosku o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego w szczególności, w momencie wydania decyzji odmawiającej przyznania ww. świadczeń.

Informacja o możliwości złożenia ww. wniosku przez osoby uprawnione lub ich przedstawicieli ustawowych została także zamieszczona na tablicy ogłoszeń.

(akta kontroli str. 44)

1.3. MGOPS w okresie objętym kontrolą nie występował z wnioskiem do organu właściwego dłużnika¹² o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego na podstawie art. 3 ust. 5 pkt 1 ustawy o alimentach, ponieważ nie otrzymał w tym okresie żadnego wniosku od osoby uprawnionej.

⁹ Art. 23 ust.9 ustawy o alimentach.

¹⁰ Liczona jako odsetek kwot zwróconych przez dłużników i zaliczonych na należność główną do stanu należności z tytułu wypłaconych świadczeń z FA na początek roku kalendarzowego bez uwzględnienia świadczeń nienależnie pobranych.

¹¹ „Procedura postępowania wobec dłużnika alimentacyjnego – Nowości 2021”.

¹² Dalej: „OWD”.

(akta kontroli str. 47)

1.4 W MGOPS głównym źródłem pozyskiwania informacji dotyczących przyznanych świadczeń oraz określenia organów właściwych dla wierzycieli i dłużników był system dziedziny. MGOPS ponadto prowadził rejestr wniosków o przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz ich odmów, a także rejestr dotyczący postępowania wobec dłużników alimentacyjnych. Na podstawie tego rejestru ustalano, w którym przypadku OPS był organem właściwym wierzyciela¹³ i organem właściwym dłużnika, a dla którego stanowił tylko OWW.

W 2020 r. wydano 124 decyzje przyznające świadczenia z funduszu alimentacyjnego 118 osobom, dla 184 uprawnionych. W 2021 r. wydano 111 decyzji przyznających świadczenia z funduszu alimentacyjnego 104 osobom, dla 154 uprawnionych. W 2022 r. (pierwsze półrocze) wydano 5 decyzji przyznających świadczenia z funduszu alimentacyjnego 5 osobom dla 11 uprawnionych.

MGOPS w okresie objętym kontrolą był jednostką obsługującą OWW, jak i OWD oraz wyłącznie OWW. Stanowił jednocześnie OWW i OWD dla 54 osób w 2020 r., 41 osób w 2021 r. i jednej osoby w 2022 r. (I półrocze). Jednostką obsługującą wyłącznie OWW był dla 69 osób w 2020 r., 60 osób w 2021 r. i dla czterech osób w 2022 r. (I półrocze).

(akta kontroli str. 48)

1.5 Na podstawie 19 zbadanych decyzji przyznających świadczenia z funduszu alimentacyjnego, wydanych w okresach świadczeniowych¹⁴ 2020/2021 i 2021/2022 ustalono, że MGOPS przekazywał OWD informacje, o których mowa w art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o alimentach, a dłużnikowi alimentacyjnemu informacje, o których mowa w art. 27 ust. 7 tej ustawy.

Źródłem dysponowania przez OPS danymi w zakresie wysokości zobowiązań dłużnika z tytułu wypłaconych na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym¹⁵ świadczeń z funduszu alimentacyjnego, zgodnie z art. 27 ust. 7 pkt 3 lit. c ustawy o alimentach, było zaświadczenie od komornika sądowego.

(akta kontroli str. 50, 307)

1.6 Na podstawie 10 zbadanych spraw dotyczących dłużników alimentacyjnych MGOPS jako OWW zgodnie z art. 8a ust. 1 pkt 1 ustawy o alimentach przekazywał do pięciu¹⁶ z sześciu biur informacji gospodarczej informacje o zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego wynikających z tytułów, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2. Informacje te nie zostały przekazane do Międzynarodowego Biura Informacji Gospodarczej Bisnode¹⁷, co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 51-65, 245)

1.7 W 10 przypadkach objętych badaniem MGOPS jako OWW nie zamieszczał w

¹³ Dalej: „OWW”.

¹⁴ Okres na jaki ustala się prawo do świadczenia z funduszu alimentacyjnego, tj. od 1 października do 30 września następnego roku kalendarzowego.

¹⁵ Dz.U. z 1991 r. Nr 45, poz. 200, ze zm.

¹⁶ 1. BIG InfoMonitor SA, ul. Z Modzelewskiego 77, 02-679 Warszawa; 3f 2. Krajowe Biuro Informacji Gospodarczej S.A., ul. Lublańska 38, 31-476 Kraków 3. Krajowy Rejestr Długów Biuro Informacji Gospodarczej SA, ul. Danuty Siedzikówny 12 51-214 Wrocław; 4.' ERIF Biuro Informacji Gospodarczej S.A., Aleje Jerozolimskie 100 00-807 Warszawa; 5.' Krajowa Informacja Długów Telekomunikacyjnych Biuro Informacji Gospodarczej SA ul. Poleska 44, 25-325 Kielce.

¹⁷Bisnode Międzynarodowe Biuro Informacji Gospodarczej S.A., Plac Europejski 2 00-844 Warszawa - zakończyła działalność 1 grudnia 2021 r., z dniem 8 lipca 2022 r. została wykreślona z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji, o których mowa w art. 8 ustawy z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych¹⁸, w zakresie zobowiązań określonych w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o alimentach, co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 51-65, 245)

1.8 Według danych naliczanych nieautomatycznie w 2020 r. oraz danych zaimportowanych w latach 2021 i 2022 (I półrocze) z systemu Sygnity¹⁹ do sprawozdań FA, liczba dłużników alimentacyjnych na dzień 31 grudnia 2020 r. wynosiła 110 i wzrosła do 136 wg stanu na 30 czerwca 2022 r.

W systemie i sprawozdaniach FA w latach 2020–2022 (I półrocze) ujęci zostali dłużnicy alimentacyjni z błędnym przypisem organów właściwych dłużnika. W trakcie kontroli NIK ustalono, że liczba dłużników alimentacyjnych w latach 2020 – 2022 (I półrocze), których zobowiązania stanowią należności gminy wynosiła odpowiednio 138 dłużników w 2020 r., 129 w 2021 r. oraz 132 w I półroczu 2022 r., oznaczało to spadek w stosunku do liczby z 2019 r. o odpowiednio 5, 14 i 11 osób, a nie wzrost. Nierzetelność informacji wykazanych w sprawozdaniach FA w zakresie liczby dłużników alimentacyjnych opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Działania określone w ustawie o alimentach podjęte wobec dłużników przez MGOPS w latach objętych kontrolą kształtowały się w następujący sposób:

- do komornika skierowano 113 wniosków o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, z tego 57 w roku 2020, 55 w 2021 r. i jeden w I półroczu 2022 r.;
- przeprowadzono 72 wywiady alimentacyjne i odebrano 72 oświadczeń majątkowych, z tego 31 w 2020 r., 37 w 2021 r. i cztery w I półroczu 2022 r.;
- przekazano komornikowi sądowemu 55 informacji pochodzących z wywiadu alimentacyjnego i oświadczeń majątkowych, z tego 29 w 2020 r., 22 w 2021 r. i cztery w I półroczu 2022 r.;
- 10 dłużników alimentacyjnych zobowiązano do zarejestrowania się w Powiatowym Urzędzie Pracy²⁰, z tego 9 w 2020 r. i jeden w 2021 r.;
- w czterech przypadkach poinformowano PUP o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika, z tego dwóch w 2020 r. i dwóch w 2021 r.;
- wszczęto postępowania w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych wobec 21 osób w 2020 r. i ośmiu w 2021 r.;
- w 15 przypadkach wydano decyzję o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, w tym 11 w 2020 r. i czterech w 2021 r.;
- skierowano 179 wniosków o ściganie dłużnika za przestępstwo określone w art. 209 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny²¹, z tego 96 w 2020 r.; i 83 w 2021 r.;
- skierowano dziewięć wniosków o zatrzymanie prawa jazdy, w tym cztery w 2020 r. i pięć w 2021 r.

(akta kontroli str. 23-32, 82, 97, 118, 315-317)

1.9 Na podstawie dokumentacji dotyczącej 20 postępowań o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego²², w których OPS stanowił jednocześnie OWW i OWD,

¹⁸ Dz.U. z 2021 r. poz. 1909, ze zm., dalej: „ustawa o KRZ”.

¹⁹System informatyczny użytkowany w MGOPS do obsługi zagadnień związanych z Funduszem Alimentacyjnym.

²⁰ Dalej: „PUP”.

²¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, ze zm., dalej: „Kodeks karny”.

²² 20 spraw z okresu świadczeniowego 2020/2021.

oraz w których stanowił jedynie OWD stwierdzono, że MGOPS prawidłowo stosował wzory kwestionariusza wywiadu alimentacyjnego oraz wzoru oświadczenia majątkowego dłużnika alimentacyjnego, określone rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2011 r. w sprawie wzoru kwestionariusza wywiadu alimentacyjnego oraz wzoru oświadczenia majątkowego dłużnika alimentacyjnego²³. W pięciu na 10 zbadanych sprawach, w których OPS stanowił jednocześnie OWW i OWD, wnioski do komornika sądowego o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, bądź o jego wszczęcie kierowano w terminach od 31 do 50 dni od uprawomocnienia się decyzji w sprawie przyznania osobie uprawnionej świadczenia z funduszu alimentacyjnego, co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

We wszystkich zbadanych sprawach, w których MGOPS był jednocześnie OWW i OWD, wzywano dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego i odebrania oświadczenia majątkowego w terminach od 68 do 293 dni, co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

We wszystkich zbadanych sprawach, w których OPS był jednocześnie OWW i OWD nie wysyłał do komornika wniosków o udzielenie informacji o stanie egzekucji i przyczynach jej bezskuteczności (art. 3 ust. 6 ustawy o alimentach), co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

MGOPS działając jako OWD występował do Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców o informacje o posiadaniu przez dłużnika prawa jazdy. Na podstawie dokumentacji dotyczącej 11 z 20 postępowań otrzymał informacje o braku uprawnień. W związku z uzyskaniem jednokrotnej odpowiedzi od CEPIK, OPS nie ponawiał procedury występowania o ww. informacje. Dyrektor MGOPS wyjaśniła, że dłużnicy alimentacyjni w trakcie wywiadu alimentacyjnego potwierdzają brak posiadania prawa jazdy. Wskazała jednak, że w przyszłości, w przypadku uzyskania informacji o braku uprawnień Ośrodek ponowi zapytanie do CEPIK w celu weryfikacji danych.

(akta kontroli str. 33-36, 66-70, 244, 305)

1.10 Analiza 20 postępowań prowadzonych w okresie kontrolowanym wykazała, że MGOPS nie podejmował działań polegających na informowaniu PUP o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika. Na wywiad alimentacyjny nie stawilo się 12 z 20 dłużników, w związku z tym nie można było ustalić stanu ich zatrudnienia. Przeprowadzony natomiast wywiad z ośmioma dłużnikami wykazał, że pięciu z nich pracowało, w związku z tym regulowali należności własnymi wpłatami bądź dokonywano im potrąceń komorniczych, dwóch dłużników otrzymywało zasiłek stały z OPS, który nie podlegał potrąceniom komorniczym, jeden otrzymywał rentę socjalną, co wiązało się ze znikomymi uregulowaniami należności.

(akta kontroli str. 33-36)

1.11 MGOPS nie dołączała decyzji w sprawie przyznania świadczeń z funduszu alimentacyjnego, które miały przymiot ostateczności do wniosku o wszczęcie lub przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego.

Dyrektor MGOPS wyjaśniła, że OPS decyzje o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego przekazywał właściwemu komornikowi sądowemu bezpośrednio po ich wydaniu, a informacja o przymiocie ostateczności wydanych decyzji przyznających prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego zawarta była w przesyłanym komornikowi wniosku o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego.

²³ Dz. U. z 2011 r. Nr 73, poz. 395, dalej: „rozporządzenie w sprawie wzorów”.

(akta kontroli str. 309)

1.12 W przypadku czterech decyzji o uznaniu dłużników za uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych w okresie objętym kontrolą stwierdzono, że decyzje te zostały przesłane listem poleconym, a w sytuacji gdy korespondencja została zwrócona, na przesyłce znajdowały się adnotacje odzwierciedlające wszystkie czynności związane z doręczeniem, przewidziane m.in. w art. 44 ustawy z dnia 14 czerwca 1964 r. Kodeks postępowania administracyjnego²⁴.

(akta kontroli str. 33-36)

1.13 MGOPS w latach 2020-2022 (I półrocze) nie występował z powództwem o ustalenie alimentów od innych osób niż dłużnik alimentacyjny, zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o alimentach. Osoby składające wnioski o świadczenia z funduszu alimentacyjnego i uzupełniające druk oświadczenia²⁵ stanowiący integralną część wniosku o ustalenie prawa do świadczeń były informowane o możliwości ubiegania się o alimenty od innych osób.

Na stronie internetowej MGOPS została zamieszczona informacja dotycząca uprawnień wierzycieli alimentacyjnych, w tym o przewidzianej w art. 132 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego²⁶ możliwości nałożenia obowiązku alimentacyjnego na osoby zobowiązane do alimentacji w dalszej kolejności. MGOPS w okresie objętym kontrolą zaniechał występowania z powództwami o ustalenie alimentów od innych osób zobowiązanych do wypełniania obowiązków alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 46, 244-245)

1.14 W latach 2020 - 2022 (I półrocze) MGOPS objął 179 dłużników wnioskiem o ściganie za przestępstwa określone w art. 209 § 1 Kodeksu karnego, w tym 96 w 2020 r. i 83 w 2021 r. W 27²⁷ przypadkach dłużnicy zostali skazani. W 19²⁸ przypadkach postępowania zostały umorzone z powodu braku znamion czynu zabronionego, a w 79²⁹ odmówiono wszczęcia postępowania.

W wyniku szczegółowego badania pięciu tego rodzaju spraw stwierdzono, że we wszystkich przypadkach złożenie wniosku o ściganie za popełnienie przestępstwa niealimentacji zostało poprzedzone postępowaniem i wydaniem ostatecznej decyzji w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 26, 33-36)

1.15 MGOPS w latach 2020-2022 (I półrocze) tylko w jednym przypadku rozłożył zadłużenie na raty na prośbę dłużnika. Nie było natomiast przypadków umarzania należności oraz odraczania terminu płatności, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1, 2 i 4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Odpisów należności dokonywano tylko w przypadku śmierci dłużnika jako wygaszenie należności na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy o alimentach.

(akta kontroli str. 43, 45)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. MGOPS w Koronowie nie przekazywał informacji o zobowiązaniach dłużników, do jednego z pięciu biur informacji gospodarczej (Bisnode Międzynarodowe Biuro

²⁴ Dz.U. z 2022 r. poz. 2000, ze zm., dalej: „Kpa”.

²⁵ „Oświadczenie wnioskodawcy o miejscu zamieszkania, wieku, zatrudnieniu i sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych względem osoby uprawnionej do alimentacji, innych niż dłużnik alimentacyjny”.

²⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, dalej: „kro”.

²⁷ 17 dłużników w 2020 r., dziewięciu w 2021 oraz jeden w 2022 (I półrocze)

²⁸ 12 w 2020 r. i 7 w 2021 r.

²⁹ 41 w 2020 r. i 38 w 2021 r.

Informacji Gospodarczej S.A.), co było niezgodne z art. 8a ust. 1 pkt 1 ustawy o alimentach w związku z art. 11a ust. 2 i z art. 12a ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych³⁰. Według wskazanych przepisów organ właściwy wierzyciela powinien przekazać wszystkim biurom, znajdującym się w wykazie prowadzonym przez ministra właściwego ds. gospodarki w Biuletynie Informacji Publicznej³¹, informację gospodarczą o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego, w razie powstania zaległości za okres dłuższy niż sześć miesięcy.

(akta kontroli str. 51-65, 245)

Dyrektor MGOPS wyjaśniła, że przyczyną nieprzekazania przez MGOPS informacji, o których mowa w art. 8a ust. 1 pkt 1 ustawy o alimentach do Bisnode Międzynarodowego Biura Informacji Gospodarczej S.A. był brak zintegrowania w/w Biura z systemem dziedzinowym do obsługi funduszu alimentacyjnego. W momencie, gdy taka możliwość się pojawiła Bisnode zakończyło działalność.

(akta kontroli str. 245)

2. W przypadku wszystkich z objętych badaniem 10 dłużników MGOPS nie zamieścił w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji, o których mowa w art. 8 ustawy z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych³², czego wymagał art. 8a ust. 1 pkt 2 ustawy o alimentach.

Dyrektor MGOPS wyjaśniła, że przyczyną niezamieszczania przez MGOPS ww. informacji była skomplikowana procedura rejestracji profilu użytkownika i brak zintegrowania z systemem dziedzinowym. W momencie, gdy taka możliwość nastąpił w tym Ośrodek zamieścił wymagane informacje.

(akta kontroli str. 245)

3. Ujawniono przypadki nierzetelności podawanych przez MGOPS danych w zakresie liczby dłużników alimentacyjnych gminy, wykazanych w sprawozdaniach FA w okresie 2020–2022 (I półrocze), poprzez błędnie przypisywanie organów właściwych dłużnika. Powyższe świadczyło o braku dochowania należytej staranności przy prowadzeniu ewidencji dłużników.

(akta kontroli str. 82, 97, 118, 315-317)

Dyrektor MGOPS wyjaśniła, że przyczyną zmian w liczbie dłużników było błędne przypisanie organów właściwych dłużnikom w systemie. Liczba dłużników wykazana w latach 2019 i 2020 była naliczana i wprowadzana „ręcznie” przez pracownika merytorycznego, natomiast w latach 2021 i 2022 (I półrocze), liczba ta była zaimportowana z systemu dziedzinowego według wprowadzonych danych.

(akta kontroli str. 314)

4. Badanie działań podjętych w odniesieniu do 10 dłużników alimentacyjnych w latach 2020-2022 (I półrocze) wykazało, że MGOPS:

- we wszystkich przypadkach wystosował wezwanie do dłużników do stawienia się na wywiad alimentacyjny po upływie od 68 do 293 dni od daty uprawomocnienia się decyzji w sprawie przyznania osobie uprawnionej świadczenia z funduszu alimentacyjnego;
- w pięciu przypadkach złożył wnioski do komornika sądowego o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego bądź o jego wszczęcie po upływie od

³⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 2057 ze zm.

³¹ <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologia/wykaz-biur-wykonujacych-dzialalnosc-gospodarcza> (stan na: 23 grudnia 2022 r.).

³² Dz.U. z 2021 r. poz. 1909, ze zm.

31 do 54 dni od daty uprawomocnienia się decyzji w sprawie przyznania osobie uprawnionej świadczenia z funduszu alimentacyjnego.

Zdaniem NIK było to postępowanie nierzetelne. Biorąc pod uwagę, że należności alimentacyjne powinny być egzekwowane możliwie jak najszybciej, powyższe czynności powinny być podejmowane niezwłocznie.

(akta kontroli str. 33-34, 246-303)

Dyrektor MGOPS wyjaśniła, że powyższe wynikało z natłoku obowiązków spowodowanych nowym okresem zasiłkowym i świadczeniowym. Ww. zadaniem w Ośrodku zajmowała się jedna osoba. W okresie tym były przyjmowane nowe wnioski o ustalenie prawa do zasiłku rodzinnego i funduszu alimentacyjnego, karty dużej rodziny i świadczenia wychowawczego 500+. Następnie wnioski te były rozpatrywane i wydawane były w tych sprawach rozstrzygnięcia. Ponadto pracownik zajmujący się funduszem alimentacyjnym i postępowaniem wobec dłużników alimentacyjnych prowadzi również bieżącą obsługę klienta. W kontrolowanym okresie nastąpiła także dwukrotnie zmiana pracownika merytorycznego do spraw funduszu alimentacyjnego, co wiązało się z koniecznością zapoznania się z nowymi obowiązkami i przepisami związanymi z objęciem nowego stanowiska pracy. Pracownik, który docelowo zajmuje się funduszem alimentacyjnym przebywa na urlopie macierzyńskim

(akta kontroli str. 244)

5. Zaniechano wysyłania wniosków do organów prowadzących postępowanie egzekucyjne o udzielenie informacji o stanie egzekucji i przyczynach jej bezskuteczności na mocy art. 3 ust. 6 ustawy o alimentach. Organ prowadzący postępowanie egzekucyjne jest obowiązany do informowania organu właściwego dłużnika oraz organu właściwego wierzyciela o stanie egzekucji i przyczynach jej bezskuteczności każdorazowo na *wniosek* tych organów, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania, a także każdorazowo w przypadku zaistnienia okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia lub na podejmowane działania wobec dłużników alimentacyjnych, w terminie 14 dni od dnia powzięcia informacji o zaistnieniu tych okoliczności.

MGOPS w ten sposób pozbył się możliwości otrzymywania informacji o stanie egzekucji i przyczynach jej bezskuteczności. W konsekwencji mogło to wpłynąć na niższe dochody gminy z tytułu zwrotu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

(akta kontroli str.33-34)

Dyrektor MGOPS wyjaśniła, że OPS nie wysyłał wniosków o udzielenie informacji o stanie egzekucji i przyczynach jej bezskuteczności z uwagi na nadmiar obowiązków i konieczność podejmowania innych działań wobec dłużników alimentacyjnych.

Ośrodek zobowiązał się wysyłać do komornika wnioski o udzielenie informacji o stanie egzekucji i przyczynach jej bezskuteczności w trakcie okresu świadczeniowego.

(akta kontroli str.244)

OCENA CZĄSTKOWA

MGOPS realizował zadania w zakresie dochodzenia należności alimentacyjnych oraz podejmował działania wobec dłużników alimentacyjnych, jednak nie przekazywał informacji o zobowiązaniach dłużników do jednego z sześciu biur informacji gospodarczej. Nie zamieścił w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji, o których mowa w art. 8a ust. 1 pkt 2 ustawy o alimentach wobec największych dłużników alimentacyjnych w gminie. Poprzez błędne przypisywanie organów właściwych dłużnika, MGOPS wykazywał niewłaściwe dane w zakresie liczby dłużników alimentacyjnych gminy, w sprawozdaniach FA w latach 2020–2022

(I półrocze). Jako nierzetelne oceniono wzywanie dłużników w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego odpowiednio po upływie od 68 do 293 dni, i wysyłanie wniosków do komornika sądowego o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego bądź o jego wszczęcie po upływie od 31 do 54 od daty uprawomocnienia się decyzji w sprawie przyznania osobie uprawnionej świadczenia z funduszu alimentacyjnego.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

2. Prawidłowość sporządzania sprawozdań.

2.1 Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za IV kwartał 2020 r., za IV kwartał 2021 r. oraz za I kwartał 2022 r. przekazane zostały Wojewodzie Kujawsko-Pomorskiemu drogą elektroniczną odpowiednio 14 stycznia 2021 r., 14 stycznia 2022 r. oraz 14 lipca 2022 r., tj. w terminach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 28 września 2017 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo- finansowych³³ z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

(akta kontroli str. 83, 98,119)

2.2 W latach 2020- 2022 (I półrocze) koszty obsługi funduszu alimentacyjnego oraz działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych nie były wykazywane w sprawozdaniach FA.

Dyrektor MGOPS wyjaśniła, że w obowiązującym wzorze sprawozdania w Centralnej Aplikacji Statystycznej nie ma możliwości wykazywania powyższych danych. Dane te nie były również przekazywane Wojewodzie Kujawsko-Pomorskiemu ani Ministrowi Rodziny i Polityki Społecznej.

(akta kontroli str. 73)

Wysokość dotacji celowej otrzymanej przez MGOPS z budżetu państwa na zadania zlecone w rozdziale 85502³⁴ w latach objętych kontrolą wynosiła: 10 466,5 tys. zł w 2020 r., 10 812,6 tys. zł, w 2021 r. oraz 5 570,6 tys. zł w 2022 r. MGOPS w okresie od 2020 r. do końca I półrocza 2022 r. wypłacił świadczenia z funduszu alimentacyjnego w łącznej wysokości 1 801,4³⁵ tys. zł.

Otrzymana dotacja na koszty obsługi związanej z wypłatą świadczeń alimentacyjnych wynosiła 3% i równała się kwocie 22,6 tys. zł, w 2020 r.; 21,6 tys. zł, w 2021 r. oraz 9,8 tys. zł, w I półroczu 2022 r. Koszty podejmowanych działań wobec dłużników alimentacyjnych wyniosły odpowiednio 54,6 tys. zł w 2020 r., 58,3 tys. zł w 2021 r. oraz 29,0 tys. zł w I półroczu 2022 r. i w całości pokrywano je z dotacji z budżetu państwa. W skład kosztów wchodziły m.in. koszty ryczałtu za samochód oraz wynagrodzenie pracownika MGOPS.

Udział kosztów³⁶ ponoszonych przez Gminę w stosunku do wyegzekwowanych należności³⁷ kształtował się w następujący sposób: 36,5% w 2020 r., 42,6% w 2021 r. oraz 56,1% w I półroczu 2022 r.

(akta kontroli str. 22, 156-157)

³³ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 września 2017 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. poz. 1812).

³⁴ Świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego.

³⁵ 754,6 tys. zł w 2020 r.; 721,4 tys. zł. w 2021 r. 325,4 I półrocze 2022 r.

³⁶ Koszty całkowite – otrzymane 3% z dotacji.

³⁷ Dochody gminy 40 %.

2.3 Dane z ewidencji księgowej dotyczące zaliczki alimentacyjnej MGOPS ujmował w kwartalnych sprawozdaniach Rb-27ZZ jako należności (saldo początkowe plus przypis minus odpis), a także zwroty dłużników z tytułu zaliczek alimentacyjnych, dochody przekazane do budżetu jednostek samorządu terytorialnego i budżetu państwa oraz należności pozostałe do zapłaty, w tym zaległości. Natomiast w kwartalnych sprawozdaniach rzeczowo - finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów nie wykazywał informacji dotyczących należności powstałych z tytułu zaliczek alimentacyjnych, ani też zwrotów dłużników alimentacyjnych z ww. tytułu.

(akta kontroli str. 73)

2.4 W kwartalnych sprawozdaniach rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w art. 28 ust. 1-4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów nie wykazano żadnych działań podejmowanych przez MGOPS wobec dłużników alimentacyjnych, które doprowadziłyby do wzrostu ściągalskości należności.

(akta kontroli str. 82,97,118)

2.5 Dane według stanu na 31 grudnia 2020 i 2021 r. w zakresie liczby złożonych wniosków, dotyczących świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz decyzji w sprawach świadczeń, były zgodne z danymi w systemie dziedzinowym.

(akta kontroli str. 126-151)

2.6 Kwoty należności i zwrotów z tytułu wypłacanych świadczeń z funduszu alimentacyjnego wykazane w sprawozdaniach FA za lata 2020 i 2021 były tożsame ze sprawozdaniami budżetowymi RB-27ZZ z wykonania planu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami.

(akta kontroli str. 75-125)

2.7 W sprawozdaniach Rb-27ZZ objętych kontrolą, wielkości dotyczące świadczeń z funduszu alimentacyjnego zostały rzetelnie i prawidłowo wykazane w rozdziale 85502 *świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego*, zgodnie z § 5 i 6 załącznika nr 36 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej³⁸, jak również zgodnie z księgami rachunkowymi MGOPS. Sprawozdania te zostały przekazane ich odbiorcom zgodnie z § 16 i 17 ww. rozporządzenia, w terminach wynikających z załącznika nr 40 do tego rozporządzenia.

(akta kontroli str. 84-89, 99-110, 120-125)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK pozytywnie ocenia działalność MGOPS w zakresie prawidłowości i terminowości sporządzania sprawozdań rzeczowo – finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz sprawozdań budżetowych RB 27ZZ w zakresie funduszu alimentacyjnego.

³⁸ Dz. U. z 2020 r., poz. 1564, uchylone z dniem 22 stycznia 2022 r.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

NIK nie formułuje uwag.

Wnioski

1. Podjęcie działań w celu realizacji obowiązku zamieszczania informacji o zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych w Krajowym Rejestrze Zadłużonych.
2. Podjęcie działań w celu wyeliminowania opóźnień w podejmowaniu czynności wobec dłużników alimentacyjnych.
3. Podjęcie działań w celu zapewnienia rzetelności sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.
4. Podjęcie działań w celu wysyłania wniosków o udzielenie informacji o stanie egzekucji i przyczynach jej bezskuteczności na mocy art. 3 ust. 6 ustawy o alimentach.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 27 grudnia 2022 r.

Kontroler
(-) Hanna Jesa
Specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p.o. Dyrektor
(-) Tomasz Sobecki